

28 Ιουνίου 2020

Ιερά Μονή Αγίου Αντωνίου Βροντησίου, Ζαρός Κρήτη

[Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#) / [Προσκυνήματα-Οδοιπορικά-Τουρισμός](#)

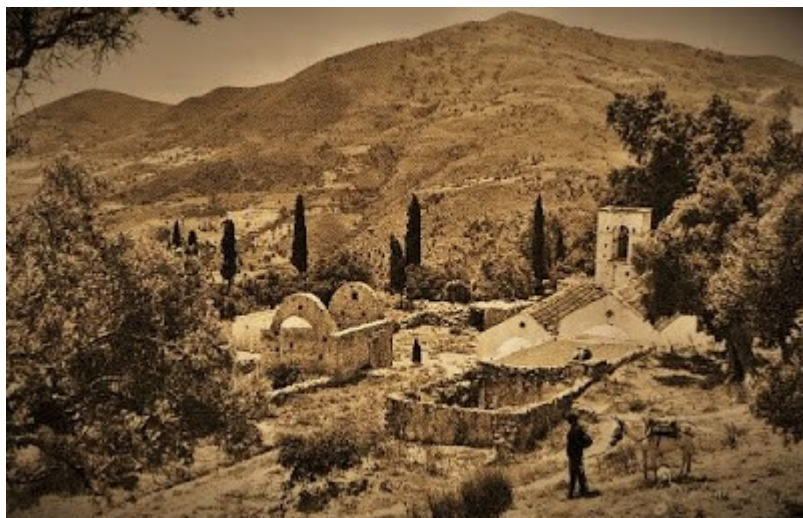

Βρίσκεται 49 χιλιόμετρα νοτιοδυτικά του Ηρακλείου, στην επαρχία Καινουρίου κοντά στο Βοριζιανό φαράγγι στους νότιους πρόποδες του Ψηλορείτη, σε υψόμετρο 550 μέτρων και ανάμεσα στα χωριά Ζαρός και Βορίζα.

Η ονομασία της μονής Βροντησίου, ενδεχομένως να σχετίζεται με τον ιδρυτή της, αφού σε κάποιο έγγραφο χρονολογίας του 1323 αναφέρονται τέσσερις ιερείς στην περιοχή του Χάνδακα, με το όνομα Βροντίσης.

Οι ρίζες της Μονής Βροντησίου χάνονται μέσα στο βάθος του χρόνου, πιθανόν στις αρχές της 2ης Βυζαντινής περιόδου, δηλαδή κάπου μετά το 961.

*Η Μονή Βροντησίου σε φωτογραφία του 1927
πηγή*

Μετά το 1500 οπότε παρακμάζει η γειτονική μονή Βαρσαμονέρου της οποίας ήτανε μετόχι αρχίζει να κατέχει μια ξεχωριστή θέση στη μοναστική ζωή της Κρήτης και ειδικά κατά τον τελευταίο αιώνα της βενετοκρατίας, τον 17ο αιώνα, γίνεται ένα μεγάλο πνευματικό και καλλιτεχνικό κέντρο με ακτινοβολία σε όλη την Κρήτη.

Άποψη της Μονής
[πηγή](#)

Άποψη της Μονής
[πηγή](#)

Η παράδοση θέλει το μεγάλο κρητικό ζωγράφο Μιχαήλ Δαμασκηνό να είναι μοναχός της μονής Βροντησίου κάτι που όμως δεν ευσταθεί.

Μιχαήλ Δαμασκηνός
Φορητή εικόνα με θέμα την Θεία Λειτουργία (1579 - 1584).
Μουσείο Ιεράς Αρχιεπισκοπής Κρήτης.

[πηγή](#)

Κατά τη διάρκεια της εκεί παραμονής του φιλοτέχνησε έξι από τις πιο γνωστές εικόνες του, που παρέμεναν στο μοναστήρι μέχρι το 1800 και είναι οι: Η προσκύνησις των Μάγων, Μη μου Άπτου, Η Α' Οικουμενική Σύνοδος, Ο Μυστικός Δείπνος, Η καιόμενη βάτος και Η Θεία Λειτουργία.

Ο τότε Μητροπολίτης Κρήτης Γεράσιμος αντελήφθη τη καλλιτεχνική αξία των εικόνων και τις μετέφερε στον Άγιο Μηνά, το σημερινό Ηράκλειο.

Στον Άγιο Μηνά έμειναν σχεδόν δύο αιώνες και το 1970 μεταφέρθηκαν στο Μουσείο Εικόνων και Κειμηλίων της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Κρήτης, στο Ναό της

Αγίας Αικατερίνης.

Οι εικόνες αυτές μαρτυρούν τη σχέση που είχε ο περίφημος αυτός ζωγράφος με τη Μονή Βροντησίου και δεν ήταν καθόλου παράξενη αυτή η σχέση, αφού το Βροντήσι ήταν γνωστό πνευματικό κέντρο της Ενετοκρατούμενης Κρήτης όμως δεν είναι γνωστό ποια ακριβώς ήταν η σχέση του Δαμασκηνού με τη Μονή Βροντησίου.

Μιχαήλ Δαμασκηνός, Η Α οικουμενική Σύνοδος.

Μουσείο Ιεράς Αρχιεπισκοπής Κρήτης

[πηγή](#)

Μιχαήλ Δαμασκηνός, Η Προσκύνησης των Μάγων.
Μουσείο Ιεράς Αρχιεπισκοπής Κρήτης
[πηγή](#)

Μιχαήλ Δαμασκηνός, Ο Μυστικός Δείπνος.
Μουσείο Ιεράς Αρχιεπισκοπής Κρήτης

[πηγή](#)

Έχει γραφτεί και υποστηριχθεί, ότι υπήρξε μοναχός της μονής όμως η υπόθεση αυτή δεν ευσταθεί γιατί ο Μιχαήλ Δαμασκηνός δεν υπήρξε ποτέ του μοναχός και άλλωστε διατηρούσε σε όλη τη ζωή του το βαπτιστικό του όνομα, Μιχαήλ.

Μιχαήλ Δαμασκηνός, 1590
Η Αποτομή του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου.
Μουσείο Ιεράς Αρχιεπισκοπής Κρήτης
[πηγή](#)

Μπορούμε μόνο όμως να υποθέσουμε ότι κατέφυγε στο Βροντήσι, κοντά σε άλλους λογίους της εποχής, αναζητώντας μια ψυχική επαφή μαζί τους, αλλά και επαφή με την τέχνη που είχε ενδεχομένως αναπτυχθεί σε σημαντικό βαθμό, στο μοναστήρι, εκείνη την εποχή.

Άποψη των τοιχογραφιών
πηγή

Μια εκπληκτική όμως μαρτυρία για τη σχέση του Μιχαήλ Δαμασκηνού με τη Μονή του Αγίου Αντωνίου Βροντησίου, προέρχεται από κάποια ενθύμηση που δημοσίευσε ο καθηγητής Μ. Μανούσακας.

Ενώ, λοιπόν, είχε εκδηλωθεί η τουρκική επίθεση, ο Εμμανουήλ Δέσος, βιβλιογράφος και αδελφός του Ηγουμένου της Μονής Βροντησίου Σίλβεστρου Δέσου, έδωσε στον λόγιο μοναχό και ηγούμενο του Αγίου Γεωργίου στο Σκαλωτό, Γεράσιμο Βλάχο “ανθίβολα” ή “ντιζένια” (προσχέδια) επτά αγιογραφικών πινάκων.

Ένα από αυτά τα “ανθίβολα”, ήτανε και η κεφαλή του Μεγάλου Αντωνίου, ζωγραφισμένη από τον Μιχαήλ Δαμασκηνό ενώ η παράδοση αναφέρει επίσης ότι ο νεαρός τότε Δομήνικος Θεοτοκόπουλος μαθήτευσε στη Μονή Βροντησίου πριν φύγει από την Κρήτη και μένει στην ιστορία της τέχνης σαν ένας από τους μεγαλύτερους ζωγράφους, με το όνομα El Greco.

Οι τοιχογραφίες που έχουν σωθεί στο καθολικό είναι του 14ου αιώνα και δείχνουν επιρροές από την παλαιολόγεια Αναγέννηση ενώ αναδεικνύουν την ποιότητα της καλλιτεχνικής έκφρασης που είχε αναπτυχθεί στη Μονή.

Άποψη των τοιχογραφιών
[πηγή](#)

Τον 16ο αιώνα η Μονή Βροντησιού, είχε στελεχωθεί με σπουδαίους λόγιους μοναχούς, όπως ο Ηγούμενος Λαυρέντιος Μαρίνος και ο γνωστός συγγραφέας και βιβλιογράφος Νικηφόρος Βενετζάς.

Μετά την οθωμανική κατάκτηση του νησιού, τα στρατεύματα του Κιοπρουλού Φαζίλ Αχμέτ Πασά, μετά από δική του και προσωπική μάλιστα αυστηρή εντολή, δεν έθιξαν καθόλου, δεν πείραξαν το μοναστήρι.

Ωστόσο στην επανάσταση του 1866 τέσσερις από τους μοναχούς σφαγιάστηκαν, το καθολικό και 10 από τα κελιά κάηκαν και οι αγροτικές καλλιέργειες της μονής μεταξύ αυτών περίπου 300 ελιές πυρπολήθηκαν, επειδή έδωσε καταφύγιο στους επαναστάτες του Μιχαήλ Κόρακα.

Άποψη του τέμπλου του Καθολικού.
[πηγή](#)

Ακολούθησε η εγκατάλειψη της μονής, ο Σαδιά Αγάς από το Ζαρό μετέτρεψε τη μονή σε μαντρί για τα πρόβατά του όμως αποτέλεσε ξανά καταφύγιο των Κρητών επαναστατών το 1878.

Κατά τη διάρκεια όμως αυτών των δυο επαναστάσεων, τα περισσότερα από τα κειμήλια της Μονής καταστράφηκαν όπως δυστυχώς και η πλούσια βιβλιοθήκη της Μονής η οποία εκτός από διάφορα εκκλησιαστικά βιβλία περιελάμβανε και ένα μεγάλο αριθμό αρχαίων χειρόγραφων και κωδικών.

Από την καταστροφή αυτή, σώζονται ελάχιστες από τις τοιχογραφίες του ναού, όμως στις μέρες μας αν και η μονή έχει χάσει την παλιά της αίγλη, εξακολουθεί να είναι επιβλητική.

*Η περίτεχνη ανάγλυφη Κρήνη του 16ου αιώνα,
της Μονής Βροντησίου.*

[πηγή](#)

Λίγο πριν την είσοδο του μοναστηριού, πλάι σε ένα αιωνόβιο πλατάνι, σώζεται μια μνημειακών διαστάσεων ανάγλυφη κρήνη του 15ου αιώνα.

Οι ανάγλυφες παραστάσεις της που εικονίζουν τον Αδάμ και την Εύα στον Παράδεισο, το Θεό και στα πόδια τους τέσσερις φιγούρες που συμβολίζουν τους τέσσερις ποταμούς της Εδέμ, από το στόμα των οποίων τρέχουν αντίστοιχοι κρουνοί με νερό, έχουν εκτελεστεί με μοναδική καλλιτεχνική δεξιότητα.

Η κρήνη αυτή θεωρείται το ωραιότερο δείγμα επαρχιακής κρήνης στην Κρήτη και για αυτό οι Τούρκοι ονόμαζαν το Βροντήσι ως Σαντριβανλί μοναστήρι.

*Η Κρήνη της Μονής, 1935.
Φωτογραφία της Ελλης Σουγιουλτζόγλου - Σεραιδάρη
[πηγή](#)*

*Η Κρήνη της Μονής το 1939.
Φωτογραφία της Ελλης Σουγιουλτζόγλου - Σεραιδάρη
[πηγή](#)*

Η παλαιά είσοδος έχει αντικατασταθεί, διατηρούνται όμως ευδιάκριτα λείψανά της, ενώ το καθολικό είναι δίκλιτος, διμάρτυρος ναός με το ένα κλίτος είναι αφιερωμένο στον τιμώμενο άγιο της Μονής Αντώνιο και το δεύτερο στον απόστολο Θωμά.

Ο Άγιος Συμεών ο Θεοδόχος που κρατά στην αγκαλιά του το βρέφος Ιησού.

[πηγή](#)

Το κωδωνοστάσιο αποτελεί ανεξάρτητο οικοδόμημα, με χαρακτηριστικά που παραπέμπουν στην ενετική αρχιτεκτονική και συγκαταλέγεται στα αρχαιότερα κωδωνοστάσια στην Κρήτη ενώ βρίσκεται εκτός ναού και είναι στεγασμένο με τόξα.

Στο νότιο κλίτος διασώζονται τμήματα του τοιχογραφικού διακόσμου, ξεχωρίζουν η μοναδική στην κρητική εικονογραφία παράσταση του Δείπνου στους Εμμαούς στην κόγχη του βήματος, η Κοινωνία των Αποστόλων στην καμάρα του και οι παραστάσεις των Μηνολογίων στην καμάρα του κυρίως ναού ενώ χαρακτηριστική είναι η μορφή του Αγίου Συμεών του Θεοδόχου που κρατά στην αγκαλιά του το βρέφος Ιησού.

Οι τοιχογραφίες της Μονής Βροντησίου μαρτυρούν το υψηλό καλλιτεχνικό επίπεδο που διατηρούσε η κρητική τέχνη στις τελευταίες δεκαετίες του 14ου αιώνα και τη σχέση της με μεγάλα καλλιτεχνικά κέντρα, όπως τη Μακεδονία. Οι μορφές είναι ογκώδεις αλλά ωραίες, με στάσεις κομψές και συγκρατημένη κίνηση. Το πλάσιμο είναι προσεκτικό και λεπτομερειακό στις ολόσωμες μορφές του νότιου τοίχου και ελεύθερο, με πολλά συμπληρωματικά χρώματα στις ρεαλιστικές μορφές των παραστάσεων.

Αποψη των τοιχογραφιών.

[πηγή](#)

Αποψη των τοιχογραφιών.

[πηγή](#)

Στο ναό φυλάσσεται σήμερα η εξαιρετική εικόνα της «Αμπέλου» του 16ου αιώνα

έργο του μεγάλου και σπουδαιότερου κρητικού ζωγράφου του 15ου αιώνα, Άγγελου Ακοτάντο από τον Χάνδακα. Σήμερα στη μονή, σε κτίριο δυτικά της εξωτερικής αυλής στεγάζονται προσωρινά οι δραστηριότητες του Διεθνούς Χωριού Κρητικής Νεολαίας.

Άγγελος Ακοτάντος, Η Άμπελος. [πηγή](#)

Η μονή Βροντησίου που έχει παραχωρήσει το κτίριο αυτό έχει προσφέρει και έκταση 120 στεμμάτων στη θέση Νέα Βορίζια για την δημιουργία των μόνιμων εγκαταστάσεων που θα φιλοξενούν τις φιλόδοξες δραστηριότητες του Διεθνούς Χωριού.

Η αναγέννηση της ανδρικής Μονής Βροντησίου οφείλεται στις προσπάθειες του μακαριστού (+ Ιανουάριος 2017) Ηγουμένου Χριστοφόρου Αλεβιζάκη ο οποίος

προσπάησε και αποκατέστησε τις ζημιές που επέφερε η ενός αιώνα εγκατάλειψη.

Ο ναός της Μονής είναι αφιερωμένος στον Άγιο Αντώνιο και τον Απόστολο Θωμά και εορτάζει αντίστοιχα την πρώτη Κυριακή μετά το Πάσχα, Κυριακή του Θωμά και στις 17 Ιανουαρίου. Παλαιότερα γινόταν ένα από τα πιο ονομαστά πανηγύρια της Κρήτης το οποίο σήμερα δυστυχώς έχει ατονήσει.

Τηλέφωνο Μονής: (+30) 28940 31247.

πηγές: imga.gr, frontoffice-147.dev.edu.uoc.gr , giannisserfanto.blogspot.gr, greekorthodoxreligioustourism.blogspot.com